

Retouradres: Postbus 8 3300 AA DORDRECHT

Aan
de gemeenteraad

Gemeentebestuur
Spuiboulevard 300
3311 GR DORDRECHT

T 14078
F (078) 770 8080
www.dordrecht.nl

Datum 21 juni 2016
Ons kenmerk SO/1659115
Begrotingsprogramma Milieu en duurzaamheid
Betreft RAADSINFORMATIE inzake stand van zaken PFOA

Contactpersoon
E. Hoff
T (078) 770 4837
E e.hoff@dordrecht.nl

Inleiding

In de brieven van 24 maart en 1 april 2016 hebben wij uw raad geïnformeerd over de uitkomsten van het RIVM-onderzoek, de grondwaterverontreiniging en het advies van de DG&J en de Expertgroep van het RIVM inzake gezondheidsonderzoek. In de brieven hebben wij toegezegd om uw raad voor de zomervakantie te informeren over de voortgang van de uitvoering van de gemelde activiteiten.

Ten behoeve van de extra commissie Fysieke Leefomgeving over PFOA op donderdag 23 juni a.s. berichten wij u hierbij over de stand van zaken op de diverse deelterreinen.

Doelstelling

Wij willen uw raad informeren over de stand van zaken vervolgvactiteiten PFOA.

Stand van zaken/de feiten

Overzicht van tussentijds doorgestuurde documenten

In de afgelopen periode zijn de onderstaande documenten ter informatie aan uw commissie Fysieke Leefomgeving gestuurd:

- brief Gedeputeerde Janssen aan provinciale Staten van 15 april 2016 inzake stand van zaken PFOA Chemours;
- brief Staatssecretaris van I&M aan de Tweede Kamer van 20 april 2016 inzake reactie op bericht in het Algemeen Dagblad van 7 april 2016 over PFOA;
- brief gedeputeerden Janssen en Vermeulen aan Provinciale Staten van 9 mei 2016 inzake reactie op bericht in het Algemeen Dagblad van 22 april 2016 en aanvullende vragen van de heer Minderhout over veiligheidssituatie Chemours;
- brief provincie Zuid-Holland aan gemeente Sliedrecht 10 mei 2016 inzake overzicht emissie 'zeer zorgwekkende stoffen';
- brief Gedeputeerde Janssen aan Provinciale Staten van 25 mei 2016 inzake RIVM verificatie- en steekproefonderzoek;
- brief minister van SZW aan de Tweede Kamer van 6 juni 2016 inzake voorbereiding Kamerdebat over mogelijke gezondheidsschade bij (oud-) werknemers van DuPont;
- brief college aan mevrouw Van den Boogaard van 6 juni 2016.

Steekproef

Op 25 mei 2016 heeft de provincie opdracht gegeven aan het RIVM voor het uitvoeren van een steekproefonderzoek onder omwonenden. Bij dit onderzoek wordt aan omwonenden gevraagd om bloed af te mogen nemen en wordt met een vragenlijst informatie verzameld die relevant kan zijn voor de blootstelling aan PFOA.

DOSSIER

Afschrift:

- SO/Beleid, E Hoff
SK Dordrecht West 2^e etage
- wethouder Lambrechts
SK Dordrecht 714
- secretaris Adviescommissie
SK Dordrecht Oost 1^e etage
- gemeente Papendrecht
Postbus 11
3350 AA Papendrecht
- gemeente Sliedrecht
Postbus 16
3360 AA Sliedrecht

Datum 21 juni 2016
Ons kenmerk SO/1659115

Met de uitvoering van dit steekproefonderzoek moet duidelijk worden of de eerder door het RIVM berekende waarden overeenkomen met de daadwerkelijke bloedwaarden van omwonenden. In de tweede plaats wordt onderzocht of de PFOA-waarden van omwonenden hoger zijn dan de waarden bij mensen die niet aan PFOA zijn blootgesteld.

Voor de streekproef worden in totaal 600 mensen aselect benaderd op basis van de gemeentelijke basisadministratie. Dit betreft vier groepen van 150 mensen:

- een groep omwonenden die in hoge mate is blootgesteld;
- een groep omwonenden met een minder hoge blootstelling;
- een groep die na 2002 in het gebied is komen wonen;
- een controlegroep, niet blootgesteld en niet woonachtig in het gebied.

De eerste drie groepen betreft mensen in het gebied rondom het bedrijf, zowel in Dordrecht als in Sliedrecht en Papendrecht.

Iedereen die aangeschreven wordt, zich aanmeldt en voldoet aan de insluitingscriteria wordt meegenomen in het onderzoek. Als insluitingscriteria heeft het RIVM bepaald dat deelnemers geen werknemer van Chemours/DuPont zijn (geweest), geen bloedverdunners gebruiken en dat de woonduur past binnen de groep. Als het aanschrijven minder dan 50 deelnemers in een groep oplevert dan worden anderen aangeschreven.

RIVM en DG&J bereiden de steekproef voor. In september worden mensen aangeschreven en in oktober start het daadwerkelijke onderzoek. Het onderzoek moet uiterlijk in april 2017 zijn afgerond. Deelnemers aan het onderzoek krijgen rond de publicatie van het onderzoeksrapport ook hun individuele uitkomst gerapporteerd.

Naast de ambtelijke begeleidingsgroep en stuurgroep stelt het RIVM ook een klankbordgroep samen. Naast het bedrijf Chemours nemen daaraan ook bewoners deel, twee uit Dordrecht, twee uit Sliedrecht en één uit Papendrecht. De eerste klankbordbijeenkomst is gepland voor 28 juni 2016.

De provincie is opdrachtgever voor de steekproef. De kosten bedragen circa € 600.000,-. De betrokken overheden (ministerie, provincie en de drie gemeenten) hebben eerder afgesproken deze kosten te delen. Over de te hanteren verdeelsleutel volgt nog overleg.

Overige vervolgonderzoeken

Naast het steekproefonderzoek voert het RIVM in opdracht van het ministerie een literatuurstudie uit naar blootstelling aan PFOA en daaraan te relateren gezondheidsklachten en/of -aandoeningen. De resultaten worden in de tweede helft van 2016 verwacht. Dit onderzoek moet uitwijzen of er mogelijk verdere klachten of aandoeningen zijn die gerelateerd kunnen worden aan blootstelling aan PFOA.

In opdracht van de provincie voert TNO onderzoek uit naar mogelijke emissies van PFOA in de periode 1970 – 1998, conform de eerdere aanbeveling van het RIVM. Op basis van meer exacte emissiegegevens kan het RIVM met meer zekerheid bepalen wat de mate en duur van de blootstelling in deze periode is geweest. De resultaten worden in de tweede helft van 2016 verwacht.

Datum 21 juni 2016
Ons kenmerk SO/1659115

Biomonitoring of bloedonderzoek

Per brief van 1 april hebben wij uw raad geïnformeerd over de adviezen inzake biomonitoring of bloedonderzoek van de DG&J en de Expertgroep Gezondheidsonderzoek en Nazorg na rampen en (milieu-)incidenten van het RIVM. De adviezen van beide organisaties zijn in uw bezit. De DG&J en het RIVM ontraden vooralsnog bloedonderzoek (buiten het uitvoeren van de steekproef). De belangrijkste argumenten daarbij zijn:

1. het is niet mogelijk met een bloedonderzoek duidelijkheid te krijgen over de blootstelling in het verleden;
2. het is niet bekend of er een causaal verband is tussen een bloeduitslag en individuele gezondheidseffecten;
3. een bloedonderzoek biedt geen handelingsperspectief voor omwonenden, patiënten of zorgverleners.

Van belang volgens de Expertgroep is dat een bloedmonster nu geen informatie geeft over de blootstelling in het verleden. Een afwijkende waarde (waarbij er in Nederland nog geen achtergrondwaarde van PFOA in het bloed bekend is) biedt geen handelingsperspectief of gezondheidswinst. Het nu meten van bloedwaarden kan volgens de expertgroep daarom zowel bijdragen aan geruststelling als ongerustheid aanwakkeren. Naast de mogelijkheid van bloedonderzoek ziet de Expertgroep ook geen meerwaarde in het uitvoeren van onderzoek naar leverfunctiestoornissen bij omwonenden. Leverfunctiestoornissen komen veel voor in de Nederlandse bevolking en kennen veel verschillende oorzaken. Het is niet mogelijk om specifieke leverfunctiestoornissen te koppelen aan blootstelling aan PFOA. De Expertgroep steunt de aanbeveling uit het RIVM-onderzoek om een literatuuronderzoek te doen naar studies van gezondheidseffecten bij mensen van blootstelling aan PFOA.

Het college volgt de lijn van de DG&J en de Expertgroep van het RIVM. Een bloedonderzoek nu geeft slechts schijnzekerheid. Op basis van de uitkomsten van de steekproef, het literatuuronderzoek naar gezondheidseffecten van blootstelling aan PFOA en het onderzoek naar emissiegegevens kan opnieuw een afweging gemaakt worden over het uitvoeren van gezondheidsonderzoek.

Inzet in Merwedepolder

Leefbaarheidsoverleg

Het leefbaarheidsoverleg op de Staart is qua frequentie verhoogd van tweemaandelijks naar maandelijks. Het is een overleg met partners in de wijk (wijkagent, woningbouwcorporatie, Merwelanden, MEE, basisscholen). Het overleg met de 'frontlijnwerkers' geeft een goed beeld van wat er speelt in de wijk. Verder is de wijkmanager frequent aanwezig in de wijk.

Informatiepunt Merwelanden

Vanaf begin mei is in de Merwelanden een Infopunt gestart voor bewoners met vragen of zorgen over PFOA. Het Infopunt is iedere dinsdag tussen 16.00 uur en 18.00 uur geopend en wordt bemenst door een deskundige van de DG&J en de wijkmanager. Het infopunt is tot nog toe door elf mensen bezocht. De sfeer van de gesprekken is rustig en vragen zijn veelal weloverwogen en persoonlijk. De indruk is dat men over het algemeen gerustgesteld is na uitleg over de feitelijke situatie door de medewerker van de DG&J.

Datum 21 juni 2016
Ons kenmerk SO/1659115

Wethoudersbezoeken

Wethouder Van der Linden en wethouder Lambrechts hebben recentelijk verscheidene bezoeken gebracht aan de Staart. Er hebben gesprekken plaats gevonden met het Bewonerscomité Merwepolder, via huisbezoeken met bewoners uit de wijk, met de huisartsen en met basisscholen. Een vervolggesprek met het Comité Merwedepolder vindt binnenkort plaats. Tijdens deze gesprekken kwamen onder meer de zorg en het gevoel van onzekerheid bij de bewoners tot uiting. Het vertrouwen dat men tot nu toe heeft gehad in DuPont/Chemours is afgenomen en soms zelfs helemaal weg. Ook vraagt men zich af of er wel voldoende gecontroleerd is door de overheid en voelen sommige bewoners zich niet gehoord. Het Comité Merwepolder heeft een eenmalig bedrag ontvangen om de extra activiteiten in het kader van DuPont/Chemours te kunnen bekostigen.

Lotgenotenplatform

Tijdens de informatieavond in april kwamen enkele (ex)werknemers van DuPont/Chemours met het idee om een Lotgenotenplatform op te richten. Men verzocht de gemeente om dit initiatief te ondersteunen. Via Contour/DeTwern is voor de periode van 3 maanden (mei-juli 2016) bewonersondersteuning ingehuurd om tot een goed functionerend platform te komen en verbindingen te maken met andere organisaties die betrokken zijn bij de problematiek van Chemours/DuPont. Er is ook eenmalig geld beschikbaar gesteld voor de huur van een ruimte bij de Merwelanden om een bijeenkomst te kunnen organiseren.

Informatie

Op 5 april vond in het Postillion Hotel een informatiebijeenkomst plaats voor omwonenden van Chemours. Hiervoor zijn 4.000 uitnodigingen verspreid in Dordrecht, Papendrecht en Sliedrecht. Ook via diverse andere communicatiekanalen zijn geïnteresseerden uitgenodigd. Circa 500 mensen bezochten de bijeenkomst. Op de gemeentelijke website wordt een compleet dossier bijgehouden rond PFOA. Dit staat op www.dordrecht.nl/pfoa. Hier is het laatste nieuws rond PFOA te vinden en een overzicht van vragen en antwoorden. Verder worden onder meer social media, het Gemeentenuws en persberichten ingezet.

Acties Dienst Gezondheid & Jeugd

De Dienst Gezondheid en Jeugd (DG&J) is telefonisch bereikbaar met vragen over gezondheidsaspecten met betrekking tot PFOA. Sinds 24 maart 2016 hebben medewerkers van de DG&J circa 90 personen gesproken, waarvan ongeveer de helft uit Dordrecht. Mensen kunnen uiteraard ook terecht bij hun huisarts. De huisartsen zijn geïnformeerd door de DG&J.

Onderzoek Inspectie SZW

Per brief van 6 juni 2016 heeft de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) de Tweede Kamer geïnformeerd over het onderzoek dat de Inspectie SZW is gestart bij Chemours en DuPont naar het werken in het verleden met DMAC en PFOA. Die brief is eerder aan uw commissie toegezonden. De minister zal de Kamer uiterlijk in november informeren over de bevindingen. Het college is verheugd met de toezeggingen van de Minister over het onderzoek.

Datum 21 juni 2016
Ons kenmerk SO/1659115

Bodem

Per brief van 24 maart 2016 hebben wij uw raad geïnformeerd over de grondwaterverontreiniging bij Chemours. Daarbij hebben wij twee nadere acties toegezegd. In de eerste plaats hebben wij het RIVM gevraagd of zij, op basis van de meest recente inzichten, bodemnormen kan afleiden voor PFOA. Waar er geen landelijke bodemnormen bestaan, kan het RIVM zogenaamde adhoc-interventiewaarden bepalen. Het RIVM heeft hiervoor een aanbieding gedaan. Wij zijn hierover nog in overleg met het RIVM en wij zijn in overleg met partners over de financiering van dit onderzoek. Wij verwachten dat het onderzoek deze zomer kan starten. De doorlooptijd is ongeveer een half jaar.

In de tweede plaats hebben wij uw raad toegezegd dat wij onderzoek doen naar het vóórkomen van PFOA op oude stortplaatsen in Dordrecht, waarvan wij weten dat er in het verleden industrieel chemisch afval is gestort in de periode waarin PFOA werd gebruikt. In de brief van 24 maart hebben wij uw raad geïnformeerd over de landelijke pilot die wordt opgestart voor onderzoek naar de stofgroep PFAS. Voor de voormalige stortplaatsen Merwedepolder en Polder Stedelijk sluiten wij aan bij deze landelijke pilot. Wij verwachten uw raad rond de zomer over de eerste uitkomsten van het onderzoek te kunnen informeren. Voor Crayestein-Oost en Transberg stond een grondwatermonitoring reeds voor dit jaar op het programma. PFOA wordt aan die monitoring toegevoegd. De eerste uitkomsten van deze locaties volgen naar verwachting in het vierde kwartaal.

De provincie laat op de (gesloten) stortplaatsen Derde Merwedehaven en Crayestein-West onderzoek doen naar PFOA. De resultaten worden in de tweede helft van 2016 verwacht.

Nieuwe milieuvergunning emissie-eisen Vitonfabriek

Per besluit van 6 juni 2016 hebben Gedeputeerde Staten een nieuwe milieuvergunning verleend voor de emissienormen voor de Vitonfabriek. De emissienormen zijn daarbij deels verruimd ten opzichte van de aanscherping die eerder in 2013 is voorgeschreven. Chemours heeft dit aangevraagd, omdat een deel van de in 2012 en 2013 geplande reductiemaatregelen minder succesvol is gebleken.

Wij hebben eerder, samen met het college van Sliedrecht, een zienswijze ingediend op de ontwerpbesluit, gebaseerd op een advies dat wij samen met Sliedrecht hebben laten opstellen door MOB (Dhr. Vollenbroek).

De kern van onze zienswijze is in de eerste plaats dat wij vinden dat de huidige, strengere emissienorm voor met name HFP (hexafluorpropyleen) in beeld moet blijven als norm waar op termijn aan voldaan moet worden. In de tweede plaats vinden wij dat de vergunning moet voorschrijven dat meer onderzoek gedaan moet worden om duidelijk te maken dat HFP geen enkel risico voor de omgeving oplevert. De definitieve vergunning ligt nu opnieuw voor advies voor aan MOB. Samen met de colleges van Sliedrecht en Papendrecht overwegen wij om beroep in te stellen tegen de vergunning.

Overzicht emissies 'zeer zorgwekkende stoffen'

Per brief van 10 mei 2016 heeft de provincie de gemeente Sliedrecht geïnformeerd over de emissie bij Chemours van zogenaamde zeer zorgwekkende stoffen. Voor de inhoud verwijzen we uw raad naar de eerder aan de commissie toegezonden brief van de provincie. Het college van Sliedrecht heeft, mede namens ons en het college van Papendrecht, advies gevraagd over de brief en de bijgevoegde gegevens aan

Datum 21 juni 2016
Ons kenmerk SO/1659115

MOB (dhr. Vollenbroek). Wij verwachten u in het derde of vierde kwartaal van dit jaar te kunnen informeren over mogelijke vervolgacties op dit onderdeel.

Samenwerking gemeenten

Wij werken nauw samen met de andere betrokken gemeenten Sliedrecht en Papendrecht. Er is periodiek bestuurlijk overleg om de voortgang en de vervolgacties te bespreken. Ook trekken de gemeenten gezamenlijk op richting andere overheden.

Kosten en dekking

De kosten voor de steekproef bedragen circa € 600.000,-. Met de betrokken overheden vindt nog overleg plaats over de verdeling hiervan. De kosten voor het uitvoeren van bodemonderzoek kunnen waarschijnlijk ten laste van het bodemsaneringsprogramma worden gebracht. Voor de opdracht aan het RIVM inzake het bepalen van bodemnormen voor PFOA geldt dit niet. Daarnaast worden op een aantal hierboven genoemde onderdelen relatief kleine uitgaven gedaan. Waar mogelijk worden gemaakte kosten uit bestaande budgetten gefinancierd. Alle kosten die niet op deze manier kunnen worden opgevangen worden ingeboekt als onvoorzien.

Het dossier Chemours/PFOA vraagt dit jaar veel ambtelijke capaciteit. Over de dekking van de kosten van deze inzet zullen we u bij de burap nader informeren.

Duurzaamheid

Niet van toepassing.

Communicatie en inclusief beleid

De eerder ingezette acties zoals genoemd onder de kopjes 'Inzet in Merwedepolder', 'Informatie' en 'Acties Dienst Gezondheid & Jeugd' worden vervolgd. Onze communicatie is er daarnaast op gericht dat bewoners en werknemers weten waar ze informatie kunnen halen en is gericht op het contact houden met en verbinden van de verschillende betrokken partijen.

Zodra er meer duidelijkheid is over de precieze opzet en planning van het steekproefonderzoek informeren we omwonenden hierover per brief.

Vervolg en evaluatie

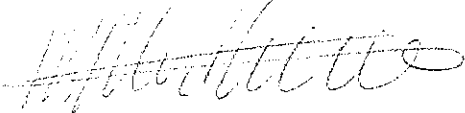
Wij informeren uw raad voor het eind van dit jaar over de stand van zaken op dit dossier. Wanneer er tussentijds informatie beschikbaar komt, sturen wij dit door aan de leden van de commissie Fysieke Leefomgeving.

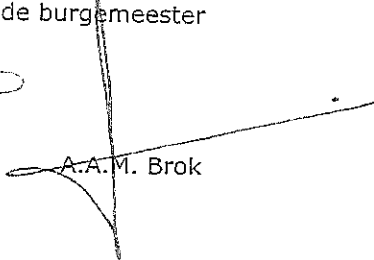
Bijlagen

Geen.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Het college van Burgemeester en Wethouders
de secretaris de burgemeester

M.M. van der Kraan

A.A.M. Brok